

Dzi ko Europako Konsili – Ternengo departmento

Dzi ko Generalno Sekretaresko Specijalno Rerezentanto pala romane butja

Deklaracija katar e Terne Romengi Konferencija 2015

Amen, buteder sar 100 Roma thaj na-Roma, participantura katar 30 thema, reprezentirindoj terne Romengere organizacijen, partneron thaj e drakhinen/netvorkon/ pe 2-to Terne Romengi Konferencija (oktobro 19 – 22, 2015 ani Budapesta), dije dzi pe dzanibe e zora so kerel o Europako Konsilo thaj lesko Ternengo Departamento vash e terne Romengo zuraripe, aktivno participacija thaj maripe mamuj o anti-ciganizmo, kodolesar so kerdine e avgone Terne Romengo Akcijakere Plane po 2011-to bersh. Amen das dzi pe dzanibe vi olengoa investiribe fondencar thaj dende vramasar te keren pes instrumentura vash kodo cilo, sar so si e publikacije *Mirrors, Right to Remember/Glinde, Hakaj te ikeras ani godzi/* thaj *Brabaripen*.

Dzikote dzalas I konferencija amen kerdem evaluacija pe pozitivno impakto so kerdas pes dzi akak thaj sar participantura amen sikavas grizha vash kodo so but butja chi keren pes katar e manusha so keren politike, kana vorbisaras vash e terne Romengi inkluzija.

O anticiganizmo vi dureder si baro problem an adadzivesutni Europa. Amen sikavas amari bari grizha vash o sa bareder anticiganizmo, vash e anti-Romani retorika thaj vi vash atakura so keren pes mamuj e Roma ande Europa. E dziakanutne atakija upral e Roma kerdine katar e chachune rigeskere aktivistura ande GERmanija, zakono savo so del dumo/zhutil/ e segregirime shkolen ande Ungriko them, e diskriminativno zakonorura, negiribe e romane Holokaustosko, si simpromura save sikaven kaj ande Europa sa buteder bajrol o rasizmo. Kodo na achola pes numa mashkar e generalno populacija numa vi pe nacionalno thaj internacionalno administracijako nivelo. Mashkar e mazhoriteta naj dzaniben vash e Romengi historija, kultura, anticiganizmo thaj vash o Romengo Genocidu pe Dujto Lumako Maripe. Kodo bidzanibe trubuj te ovel dikhliino sar motivacija pe but butja so achona pes. Dzaindoj pala e 2-to Augustosko prendzaribe sar dive e Romengo Holokaust Komemoracijako dive ko 15-to aprilo 2015 bersh, amen akharas e themen membron ande Europako Konsilo te adoptuin e rezolucija so andas o Europako Parlamenti.

Dureder, amen rodas kodola tematura te khuven andre ande sikljovipaskere kurikulumija. Amen khamas vi te dikhas prendzatribu pe buchi so kerel pes pe kodo umal katar e Terne Romengere Organizacije thaj e importantno rola so isi olen pe lokalno, nacionalno thaj internacionalno nivelo, cilosar te resel pes dzi pe societako pharuvipe.

E sa bareder barvalipasko ulavipa thaj e chorolengi ekskluzija, sar rezultato katar e Europaki ekonomikani kriza, e Romengi situacija kerel te ovel bilacheder. E **socijalno thaj ekonomikani ekskluzija/crdipe pe rig/**, vi dureder si bari buchi so terdzol angal e terne Romengi participacija thaj dureder rezultirinela vi e politikane thaj kulturakere ekskluzijasasar. Kodo, javere rigatar, anela dzi pe marginalizacija thaj diskriminacija pe sa e umala ande societa. E terne Roma si e majterno minoriteto ande Europa thaj rodel ekonomikano zuraripe thaj participacija. Amen insistirinas te keren pes sa e aktivitetura te shaj e del pes kurazho vash olengo ekonomikano thaj edukacijako zuraripe thaj te del pes olenge shajipe vash tranzicija pe butjako market/pazaro/. Amen khamas te dikhas e terne Romen sar lache biznismenura so shaj te anel dzi pe lengo ekonomikano zuraripe thaj vi dzi pe olengi socijalno inkluzija ande thema. E kerdine studije sikavena kaj o diverzitetu vazdela o produktiviteto thaj e inovacije thaj zurarel e nacionalno ekonomija.

Vi adadzives si evidentno kaj but katar e terne Roma dikhena **butivar kerdini diskriminacija** savi so harnjarela olengi participacija sar themeskere manusha; kodo si majbut vash e LGBTQIA+ Roma, Romane chaja, Romane migrantura thaj Roma invaliditesasar. Von vi dureder si ignoririme vi kotar nacionalno vi kotar e internacionalno riga save so keren i politika. Sar egzemplo, amen das rekomandacija te lel pes ani godzi i sig publicirimi *Pragaki Deklaracija* pe savi is importantno aspektura thaj dela relevantno ekspertiza vash o phuchipe pe LGBTQIA+ trujal e Europa.

Amen akharas e Europakere Konsile thaj olako Ternengo Departmeno thaj vi e Generalno Sekretaresekere Specijalno Rerezentanto vash Romane butja te:

- Lacharen e **lache praktiken vash e terne Romengo involviribe** ande procesija kote so kerela pes i politika.
- Te lacharen e koordinacija e politikengi vash e terne Roma mashkar e Europakere institucije thaj te zurarel pes i komunikacija mashkar kadala institucije.
- Te integririnen e terne Romengere ekspertiza ande decizijakere structure.
- Te investirinen ande kapacitetija thaj e strukture ande terne Romengere organizacije.
- Te kerel pes monitoring pe politike save implementirinena pes thaj te kerel pes konstantno bucharni grupa katar terne Roma thaj te kerel pes evaluacija pe Terne Romengo Akcijako Plano.
- Te akharen e Europakere Unija thaj olakere themen membron te chiven e terne Romen sar prioritetu ande pengere Nacionalno Strategije vash Romengi Integracija, thaj vi te akharen e Europakere institucijen te maren pes mamuj o anticiganizmo thaj te agoren e diskriminacija mamuj e Roma.

Amen das kurazh e Generalno Sekretaresekere Specijalno Rerezentanto pe Romane butja khjetane e Ternengere Konsilosar te sikaven e importantnost kotar e **duvar**

vazdipe pe ucheder nivelura – te len e Romane tematura ande ternengere politike thaj e ternengere butja/tematura/ ande Romane politike. Amen rodas vi te sigurinen pes e trubujimata thaj e rodipa kotar e terne Roma te oven zurale kriterije vash sa e aktivitetura katar o nevo Terne Romengo Akcijako Plano. Teli kadala kondicije ka ovel amari responsibiliteta sar Roma te sigurinas kaj e Terne Romengo Akcijako Plano ka kerel dikhlo impakto.

Amen rodas te iranas amen pe valore save so kerde e Europa barvaleder. Kadala valore, sar so si, **o solidariteto, respekto pe diverzitetu/javeripa/ thaj manushikane hakaja** trubuj te oven konzistentno respektirime. E Europaki societa shaj te ovel zurali te isi ola zurale terne Roma. Kodoleske, trubuj te keren pes sa e politikakere aktivitetura kotar e Roma e Romenge, respektosar thaj e kooperacijasar e mazhoritetakere societasar.

Budapesta, 22.10.2015.

Ko anav e participatnongi pe 2-to Terne Romengi Konferencija:

ternYpe Internacionalno Romano drakhin/netvorko/

Phiren Amenca Internacionalno drakhin

FERYP – Terne Romengo Europako Forumo